

Of was het voor zondaren, om hen tot God te brengen?

Ziet! Voor degenen, die het leven in zich zelf niet vinden, maar het daarom in Jezus Christus zoeken, voor dezen is er een blijde tijd op den jubeldag van Christus' Kerk. Christus heeft voor dezen geleden. Hij is voor hen gestorven. En Hij is voor hen opgewekt. En Hij wil tot hen komen. Ze zoeken in Zijn groote liefde, en hart en ziel vervullen met Zijn vreugd.

De Heere is waarlijk opgestaan, en is van Simon gezien, zoo zegt het tekstwoord, vol van troost.

Van Simon, die geen Petrus meer kon heeten. Van Simon, den gevallen, den ontrouwe, den verloochenaar van zijn Heiland, maar die sindsdien had gewend, en om genade gebeden.

Jal Van Simon is Jezus het eerst van al de jongeren gezien.

Omdat Simon 't het meest van noode had. Omdat Jezus' hart het meest met Simon, den gevallen, was vervuld.

Omdat de Heiland Simon heeft gezocht.

Heiland toch was Jezus in Zijn lijden.

Heiland was Jezus in Zijn sterven.

Heiland is Hij in Zijn leven.

Heiland nog, voor armen en verlorenen, en die het leven in zich zelf niet vinden.

De goede Herder, Die Zijn leven stelde voor Zijn schapen.

De goede Herder, de overste Herder der schapen, Die, uit de dooden wedergebracht, het dwalende lam wil zoeken, en het op Zijn schouderen nemend, het draagt naar de veilige kooi.

O, Paascheest, vol van troost voor 't hart, dat een Zaligmaker van noode heeft.

O Paascheest, vol van vreugd, voor het hart, dat dien Heiland ziet.

A.

D.

KERKELUK LEVEN

Over dominees-taal en wijze van zeggings¹⁾.

De dominees mogen wel bijzonder als „sprekers” met ootmoedigheid bekleed zijn. Want bij de aandacht, die op hen gevestigd wordt, blijkt dat hun taal niet zonder bedenking is. Althans, het is feitelijk, zoodanig men indertijd lezen kon in een onzer bladen, geen beschaafd Nederlandsch dat zij spreken, maar wel een „sociale groepstaal”. Het is dus maar niet de een of andere predikant, die slecht Hollandsch spreekt, die bijv., al improviserende op den kansel, in gevaar komt, het onbehouwenste van de Nederlandsche taal op te dischen, en alle stijl in den opbouw van zijn preek mist; het gaat over de taal van de predikanten als zoodanig, zoodanig ze hun eigen woordenschat hebben, waarin zij de gedachten uitdrukken, wanneer zij voor de gemeente optreden, of in hun arbeid in de gezinnen bij gezonden en kranken werkzaam zijn. Het is de taal van een volksgroep, maar niet, wat men noemt beschaafde taal.

Een ander bezwaar tegen het „spreken” van de dominees schijnt meer via de radio te ontstaan.

Dr Gunning (van „Pniël”) kreeg eens, nadat hij een ziekenuurte geleid had, een brief van een zuster, die hem haar blijdschap betuigde, dat hij zoo gewoon, zoo natuurlijk gesproken had. Zij hoorde zoo vaak van die prekerige domineesstemmen, dat dit haar een opfrissing was geweest, dat Dr G. zoo gewoon gesproken had.

En een dominee, die ik zelf eens per radio hoorde, scheen daar goede nota van genomen te hebben, en begon zich bij de zieken zoo'n beetje te verontschuldigen, dat de dominees zoo langdradig, zoo zalfvend, zoo vernooiend konden zijn. Hij zou zich beijveren het dan ook anders te doen....

Men weet dus nog wel wat te vinden.

We moeten er ons echter maar niet zoo veel over bekommeren.

Gelukkig dat in de tweede genoemde zaak de grens meer beperkt is. Dat gaat over „sommigen” of „enkelen”, of „meerdere”. En daar moest men, als 't waar is, dat zij zeurderig zijn, maar korte metten mee maken, en ze niet meer uitnoodigen; want het is te begrijpen, dat zieken geen behoefte hebben aan vernooiende toespraken, waar je met een zwak hoofd maar erger van wordt, en ook niet aan langdradige toespraken die uitweiden over de langdradigheid van collega's... Neen, zieken toe te spreken, dat weten we immers, is niet het werk van een dienstklopper, maar van iemand die hart heeft. Overigens is het medegevoel, dat men uit ook in de stem, een gevaarlijke aanleiding om onnatuurlijk te worden, maar hebben we er ter wereld geen begrip van, dat men hier van een eenigszins verbreed euvel zou kunnen spreken. We hebben

meermalen in een ziekenuurte een frisschen en hartelijken toon in de toespraken beluisterd.

Maar om van dat zeurderige en langdradige nu verder te zwijgen, hoe staat het dan met de beschaaftheid van de taal?

Als het werkelijk zoo is, dat hun taal niet de beschaafde taal is, zou er toch zeker aan hun taalkundige vorming wel iets ontbreken.

Maar is het zoo?

Zeker, het valt niet te ontkennen, dat predikanten hun eigen taal hebben, hun eigen zeggwijzen, hun eigen woordencorpus, in overeenstemming met de gedachtenwereld, waaruit zij putten, de gedachtenwereld van de Heilige Schrift, het Woord Gods.

Maar waarom sluit dit beschaving uit?

Ook de leeraren bij Middelbaar en Hooger Onderwijs, de professoren aan de Universiteiten, de inspecteurs bij het onderwijs, spreken een groepstaal, zoodanig, tot de rentenier toe, die van het drukke leven uitrust, maar waarom kan een groepstaal niet beschaafd zijn?

Al wederom, er kan een volksgroep zijn, die een bepaald jargon op na houdt, maar de groepstaal als zoodanig, waarom kan die niet beschaafd zijn?

Wat verstaat men toch onder beschaafd Nederlandsch? Is dat boekentaal?

Maar, wie spreekt die; en: is die altijd wel zoo hoogstaand?

Is het de taal van Couperus?

Maar dan spreekt niemand beschaafd, dan Couperus — in zijn boeken.

Is het de taal van officiële gelegenheden?

Die kan anders allerijks taal en krom zijn.

Is het soms beschaafd, als men spreekt met Amsterdamsch, Haagsch of Rotterdamsch accent?

Maar dan wil ik liever gelooven, wat ik eens heb gehoord, dat het zuiverst Nederlandsch gesproken wordt in de plattelandse kolonie Willemsoord (Ov.).

In alle geval is ons de tegenstelling tusschen beschaafde taal en groepstaal wat raadselachtig.

Met name de taal, waarin aan de theologische gedachtenwereld, en de waarheden der Heilige Schrift uitdrukking gegeven wordt, verdient niet, dat haar het merk der beschaving onthouden wordt.

Als de taal de rijkdom der godsgedachten, der eeuwige dingen uitstelt, dan kan dit niet minderwaardig zijn.

Zij is de volslagen tegenstelling van alles wat naar platheid zweemt; zij is de vriendin van alles wat hefelijk is, en welluidt, en van schoonheid.

Trouwens, de taal van den Statenbijbel is door velen als klassiek Nederlandsch geroemd.

Int de taal der predikanten en de beschaving zoo op gespannen voet staan, lijkt ons vreemd en we kunnen er voorhands niet in meegaan.

J. B.

De Catechisatie en onze studeerende jeugd²⁾.

De belangrijke artikelenreeks over de Catechisatie, nog niet zoo lang geleden in dit blad gegeven, heeft van onderscheiden zijden het onderwerp belicht, en de verschillende kwesties in dezen behandeld.

Er zou voor ons dan ook geen reden zijn, om over Catechisatie te gaan schrijven, zoo we niet iets uit de praktijk naar voren wilden brengen, iets dat moeilijkheid geeft.

Het betreft een categorie van jonge mensen, bij wie het catechetisch onderricht gevaar loopt, niet tot zijn volle recht te komen. Niet, dat de sympathie ontbreekt, maar, omdat voor de bijwoning van de catechisaties en het leeren van de lessen, hindernissen bestaan.

Met genoemde categorie van jonge mensen bedoel ik niet zoozeer degenen die reeds tot hogere studie gevorderd zijn, maar bepaald die jongelui, die op gymnasium, lyceum of kweekschool zijn.

De bezwaren die, naar gemeend wordt, in den weg staan, zijn verschillend van aard.

Om te beginnen, daar zijn ouders, die van gedachte zijn, dat als hun zoon of dochter op het gymnasium, of een andere inrichting van onderwijs, een uur godsdienstonderwijs elke week ontvangt, of bijbelsche geschiedenislessen, de catechisatie daarvoor onnoodig of overbodig geworden is. Men ontvangt het verlangde onderricht op de school en kan geschiktelijk de catechisatie verzuimen; er is dus geen sprake van onverschilligheid of nalatigheid; de jongelui krijgen al, zegt men, wat ze voor hun vorming in dezen noodig hebben.

Dit is echter het eenige niet. Ook waar de ouders niettegenstaande dat uur godsdienstonderwijs op het „gym” of de „kweek” de jongens en meisjes, toch zenden, blijven de bezwaren. Ze komen nu van den anderen kant. De jongelui zelf opperen ze. Ze hebben een klachtenboek, waar nog al wat in staat. Ze hebben haast geen tijd om dat catechisatieuur er bij waar te nemen, en met het werk voor de catechisatie klaar te komen. Zijn ze niet den heelen avond na de schooluren doorgaans bezet? Daarenboven, is het niet keer op keer „proefwerk”? dat heel wat tijd kost, om er voor klaar te komen. En dan de jongelui, die van het dorp naar de stad moeten, en van hun tijd een paar uur per dag aan reizen kwijt zijn. Ze hebben hun tijd zoo noodig; er kan zoo moeilijk een uur af, met het werk dat er

voor gedaan moet worden. Al deze verzuchtingen kan men hooren, als men als predikant op trouw bezoek van de catechisatie aandringt en op ijverbetoon aandringt.

Zoo ziet men dus, dat er van de eene zijde een meer of min principieel bezwaar gemaakt wordt en van de andere zijde de praktische moeilijkheden worden genoemd. En — de catechisatie lijdt er onder.

We mogen aan een en ander wel eens de aandacht wijden. Als men tegenwoordig steen en been klaagt over de onkunde, wat de goddelijke waarheid betreft, bij een deel der opkomende jeugd, dan mag dit reeds er zeker toe dringen, dat het gezin en de kerk zich er op beraden, of er in dezen gearbeid wordt, zoo veel als er gearbeid kan worden, en of alle kracht wordt ingespannen, om het mogelijk te maken dat de jeugd de vorming ontvangt die zij noodig heeft. En als er dan dergelijke bezwaren voor den dag komen, dan hebben we te weten, of de kerk daarvoor opzij moet gaan, ja dan neen, en zoo neen, wat er te doen valt.

Welnu, dan moet al dadelijk gezegd worden, dat het een gansch verkeerde beschouwing is, als aan de jonge menschen, uit overweging van het uur godsdienstonderwijs op de school, door de ouders vergund wordt, de catechisatie te verzuimen. De vraag is eenvoudige, of de kerk haar arbeid, om het zaad des verbonds van den Doop te leiden tot het Avondmaal, en het te onderwijzen tot het lichaam des Heeren onderscheiden kan, overdragen kan aan een school, aan een leeraar van die school?

We zijn het altijd nog eens met wat wijlen Ds Elzenga van Kampen in een referaat, gehouden op de Algemeene Vergadering van de Nationale Vereniging te Utrecht (12 Juli 1916) dienaangaande gezegd heeft: „Het doel van dezen arbeid (n.l. van de christelijke onderwijsinrichting) is dan ook niet, te leiden naar den disch des Avondmaals, maar de jonge menschen, die aan zulk een inrichting onderwezen worden, zooveel mogelijk te vrijwaren voor allerlei onchristelijke invloeden, bijzonder ook die van de wetenschap uitgaan; en hen voorts in heel hun leven, ook in allen wetenschappelijke arbeid, te leeren bedoelen de eere Gods, en van zijnen Christus”.

En verder: „zulke jonge menschen... moeten ook van de christelijke religie in objectieven zin wat meer weten dan anderen van hun leeftijd”. „Keur het daarom nooit af, als ze zoo breed onderwezen worden op dat terrein van de christelijke religie, tot zelfs bijbelkunde, kanoniek en kerkgeschiedenis toe”.

„Maar, zeg daarom ook niet, dat de gewone catechisatie voor hen geheel overbodig is, waar zij vanwege de kerk in de leer der godzaligheid onderwezen worden tot voorbereiding voor hun geestelijke meerderjarigheid, en voor het Heilig Avondmaal”. „De catechisatie gaat van de kerk uit, en leidt tot de kerk. Zij tracht de kinderen der gemeente niet alleen te maken tot goede christenen, maar ook tot goede, welgefundeerde, bewuste leden van die bepaalde kerk”.

„Ook is de kerkelijke catechisatie m.i. van meer teederen aard. Men kan daar heel wat beter met de jongelui eens spreken over de diepe roerselen van het geestelijke leven, over hun persoonlijke bezwaren en strijd”.

Met deze woorden kunnen we ons zeer wel vereenigen. Zij geven duidelijk het kenmerkende van het catechetisch onderwijs aan.

Trouwens aan een niet-gereformeerde inrichting bestaat de mogelijkheid, dat een niet-gereformeerd leeraar het godsdienstonderwijs geeft, zonder zich aan de Gereformeerde belijdenis te binden. Het is dus niet recht geoordeeld, wanneer het kerkelijk onderwijs overbodig geacht wordt.

Wat de praktische bezwaren aangaat, door de jongemensen zelf ingebracht, dit weegt bij ons inderdaad. We kunnen er inkomen, dat er verzuchtingen geslaakt worden over de voortdurende jacht, om door de leerstof heen te komen, die voor een bepaald cursus is vastgesteld. Het is wel zoo, dat wie zich aangordt tot iets, de moeilijkheden die eraan verbonden zijn, aanvaarden moet, en het leven is nu eenmaal geen pleziertje, en ieder moet werken; toch vraagt men zich wel eens af, of in den tegenwoordigen tijd niet almeer de jonge menschen gemaakt worden tot pompmachines, inplaats dat hun zelfstandig denken geoefend wordt. Het is parate kennis, die men hebben moet, van alles een hap en een snap, doch het zit zoo losjes, dat het dunne vezeltje, waarmee het vastzit, bij den gang door het leven o zoo spoedig vaak losraakt, en daar vliegt het heen. Maar het zij zoo, het is niet anders, je kunt zeggen tot de jongens, zoo is nu eenmaal het kreupelbosch dat je door moet, hou maar moed en doe je best. En kun je dan in alles geen bolleboos wezen, zie, dat je een goed rapport krijgt, en dat je opschieten kunt. En de catechisatie, och, dat ééne uur, dat de kerk beslag op je legt, zou dat werkelijk ondoenlijk wezen? Kom, als je 't maar graag wilt. Je dominee zal zich wel wat schikken, met het uur, en zal er wel rekening mee houden, als je eens erg druk bent, werkelijk, het komt best in orde. Maar verzuimen, omdat je zoo vreesselijk druk bent, dat moet je niet doen. Je mag de kerk toch niet het loodje

¹⁾ Van een predikant der Geref. Kerken ontving de redactie dit artikel. Als bijdrage tot de wegruiming van wat een gezonde kritiek op dominees-taal in den weg staat, wordt het gaarne geplaatst. — Red. Kerkelijk Leven.

²⁾ Ook dit artikel werd door denzelfden auteur aangeboden. — Red. K. L.

laten leg-
wachten.
wachten?

Als we
onwillig

Doch I

Het is

moet mar

kijken des

dien met

hoorlijk c

de last.

En voc

tot de er

dit zeer

Daar

We zo

dat er u

feit, dat

catechisa

bijbengelt

het dage

leergang

ook aan

leerstof k

worden.

Hier h

vloed te

zaken.

Het m

zal tijd

een wens

lijke vorm

inbrenger

voegder

Laten

Want

verzuimingen
kant op trouw
en op ijver.

eene zijde een
gemaakt wordt
moelijkheden
isatie lijdt er

eens de aan-
steen en been
ddelijke waar-
omende jeugd,
ingen, dat het
den, of er in
is er gearbeid
it ingespannen,
igd de vorming
er dan derge-
dan hebben we
zij moet gaan,
e doen valt.

gd worden, dat
ing is, als aan
g van het uur
loor de ouders
verzuimen. De
ar arbeid, om
p te leiden tot
zen tot het hel-
an, overdragen
eraar van die

it wijlen De El-
gehouden op
Nationale Ver-
diensangaande
arbeid (n.l. van
s dan ook niet,
maals, maar de
richting onder-
vrijwaren voor
zonder ook die
voorts in heel
pelijken arbeid,
en van zijnen

hen... moeten
objectieven zin
hun leeftijd".
oo breed onder-
christelijke reli-
en kerkgeschie-

le gewone cate-
is, waar zij
zaligheid onder-
por hun geestes-
Heilig Avond-
le kerk uit, en
nderen der ge-
ede christenen,
bewuste leden

m.i. van meer
at beter met de
e roerselen van
persoonlijke be-
is zeer wel ver-
merkende van

eerde inrichting
et-Gereformeerd
eft, zonder zich
binden. Het is
er het kerkelijk

angaat, door de
t weegt hij ons
dat er verzuim-
etdurende jacht,
n, die voor een
let is wel zoo,
moelijkheden die
moet, en het
t, en ieder moet
eens af, of in
r de jonge men-
achines, inplaats
end wordt, het
moet, van alles
zoo losjes, dat
vastzat, hij den
g vaak losraakt,
zij zoo, het is
jongens, zoo is
je door moet.
En kun je dan
dat je een goed
en kunt. En de
t de kerk beslag
doonlijk wezen?
ominee zal zich
en zal er wel
erg druk bent.
Maar verzuimen
it, dat moet je
niet het loodje

laten leggen? Van de kerk mag je toch niet ver-
wachten, dat ze op den overgeschoten tijd moet
wachten?

Als we dit zeggen, dan zullen onze jongelui niet
onwillig zijn.

Doch ik weet wel, we zijn er nog niet.

Het is toch maar zoo, zeggen de jongens, je
moet maar weer klaar wezen, ben je niet klaar, dan
kijken de leeraars lang niet vriendelijk, en boven-
dien met de proefwerken moet men toch een be-
hoorlijk cijfer hebben, en anders draagt het eindje
de last.

En voor wie niet tot de allervlugste, maar toch
tot de ernstige en ijverige leerlingen behooren, kan
dit zeer zeker zoo zijn.

Daarom is er ook iets anders, dat we uitspreken.

We zouden een beroep willen doen op de school,
dat er toch ook rekening gehouden worde met het
feit, dat de jongelui een avond in de week hun
catechisatieur hebben. Dat dit er niet zoo'n beetje
bijbengelt, maar niet minder noodzakelijk is, dan
het dagelijksch leeren. Schade zal dit aan den
leergang niet toebrengen. Overigens weten we dat
ook aan de school de tijd voor de te verwerken
leerstof kostbaar is. Maar er kan wel wat geregeld
worden, waarvan de kerk profijt hebben kan.

Hier hebben de ouders hun taak, om hun in-
vloed te oefenen op een gewenschten gang van
zaken.

Het meeleven van de ouders met het onderwijs
zal altijd de leeraren aangenaam zijn, en zoo er
een wensch is, die zij in het belang van de geestes-
lijke vorming van hun kinderen meenen te moeten
inbrengen, dan vertrouwen we dat deze ter be-
voegder plaatse een gewillig oor vinden zal.

Laten we op deze zaak letten.

Want de Kerk komt in 't gedrang.

J. B.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

„De Schoolkrant“

Het lijkt me niet ondienstig de aandacht eens
te vestigen op een uitgave voor onze christelijke
scholen, dat stellig nog grotere bekendheid ver-
dient, dan het reeds verwierf.

Ik bedoel: „De Schoolkrant“ voor de
Christelijke Scholen in Nederland, onder
redactie van J. C. de Koning te Hillegom.¹⁾

Het is met deze schoolkrant een eigenaardig ge-
val. Voor het Openbaar Onderwijs mislukten min-
stens twee pogingen om een „schoolkrant“ burger-
recht te doen verkrijgen. Voor de Christelijke school
bestaat de krant straks al negen jaar. Een paar
jaar geleden schreef de „Haagsche Post“ eens,
dat een „Schoolkrant“ wel mislukken moest. Van
Christelijke zijde werd toen erop gewezen, dat het
bij het Chr. onderwijs al jaren mogelijk was. Uit
pure liberaliteit (?) werd dat feit echter doodge-
zwegen doof het rose blad uit Den Haag.

Maar wij hebben nu onze „Schoolkrant“.

Om de veertien dagen (behalve in de maand,
waarin vacaties vallen, dan eens per maand)
verschijnt er een krantje van acht pagina's. Vlot ge-
schreven. Daar staat de naam De Koning trou-
wens al dadelijk borg voor.

Uit een nummer, dat een jaar of drie geleden
mij in handen kwam, knipte ik eens het volgende
stukje, dat ons omtrent de rubrieken nader in-
licht:

De Schoolkrant heeft verschillende afdelingen of
rubrieken.

We beginnen steeds met Buitenland; dan vol-
gen de Kleinijes, dat zijn heel korte berichten op
allerlei gebied. Daarna is Binnenland aan de
beurt; vervolgens verschijnt het Gemengd
Nieuws. Dan komt Van alles wat; Scheeps-
tijdingen of Marktberichten, Kerk en
School, Zending en Ons eigen Hoekje;
terwijl besloten wordt met een vervolgverhaal als
Fauflleton.

Bij het lezen van onze Schoolkrant hebben we altijd
atlas of wandkaart nodig; vergeet dit vooral niet!

Ons eigen Hoekje moet jullie zelf vullen. Ieder
mag mij raadsels toezenden, met de volledige
oplossing erbij. In het eeno no. staan de raad-
sels in het volgende de oplossingen. Voor Kerk en
School mag je ook inzenden; h.v. een berichtje over
een jubileum van je school; over een schoolfeestje of
prettig schoolreisje, enz. Maar altijd heel, heel kort;
niet grooter dan een regel of vier, vijf. Onze Krant is
niet zoo bijster groot, dus moeten we zuinig zijn met
onze ruimte.

Haast vergat ik te zeggen, dat we ook af en toe een
of anderen Wedstrijd houden, waarbij mooie prij-
zen te behalen zijn.

En ten slotte: ieder mag mij schrijven over onze
krant. Misschien heb je wat te vragen; of een aardig
plannetje, een leuk ideeje in betrekking tot ons blad.
Hoe meer brieven ik ontvang, hoe prettiger ik het vin-
den zal. En natuurlijk krijg je dan in onze krant ook
antwoord.

Ik geloof, dat we in deze „schoolkrant“ een heel
mooi pedagogisch-didactisch materiaal hebben.

¹⁾ Uitgave Gebr. Zomer en Kemmings Uitg. Mij. te Wage-
ningen.

Er wordt dikwijls geklaagd, dat de school zoo
ver van het leven en van het heden afstaat. Welnu,
hier wordt het heden dat leeft, en het leven van
heden midden in de school gebracht. Wanneer de
krant gelezen wordt onder goede leiding kan het
prachtig werk worden genoemd. Onze onderwijzers
en onderwijzeressen in de hoogste klassen moeten
ook zelf krantlezen kunnen, — en krantlezen is
een kunst! Maar we veronderstellen, dat de leiding
goed is. En dan is er misschien niets, dat zoozeer
algemeene ontwikkeling geeft als een krant. Wat
een gelegenheid om aardrijkskunde, geschiedenis,
nederlandsch, natuurkunde en wat niet al, te repe-
teeren. Hoeveel nieuwe kennis kan met zulk een
krant niet worden opgedaan! Juist van die kennis
welke onze jongens en meisjes behoeven, om in
levend contact te komen met het cultuurleven van
heden.

Daarbij komt nog iets.

Omdat krantlezen een kunst is, moet het geleerd
worden. Oefening baart kunst. Ook de kunst van
het krantlezen. Veel te veel menschen maken van
de krant een ongelukken-vergaarbak, waarin ze wat
grabbelen. Dat is de manier van krantlezen; die
straks weer ten gevolge heeft, dat de menschen
al meer sensatie in de krant zoeken en de kranten
terwille van het op griezelen beluste publiek al
maar méér sensationeel gaan doen.

Maar den goeden krant-lezer is het begonnen
om zijn wereld te kennen; om de stroomingen, die
er door het leven gaan, waar te nemen; om te zien,
wat zijn God bezig is te doen in de wereld.

En zoo nu leert m.i. deze schoolkrant den
kinderen juist goede krantlezers te worden.

Als ze straks van school komen, hebben ze ken-
nis gemaakt met de belangrijkste verschijnselen op
heel het breede terrein van het wereldleven. En
ze zullen als vanzelf verder zoeken, in het blad,
dat in huis komt, hoe het nu verder gaat.

Daarbij krijgt dan als vanzelf de neutrale pers
een duw. Het jongere geslacht moet nog beter dan
het oudere weten, dat het Christelijke Dagblad
in het Christelijke gezin alle neutrale kranten (maar,
o, hoe neutraal!) moet verdringen.

Nu zijn ze gewend aan het blad voor de Chris-
telijke school.

Straks willen ze goede lezers zijn van het
blad voor het Christelijke gezin.

Van harte hoop ik, dat de Christelijke school
nu eens met „De Schoolkrant“ van De Koning
bewijst, ook van nieuwere, maar dan heel uit-
nemende nieuwere pedagogisch-didactische mid-
delen gebruik te willen maken.

J. W.

De Emile (1762) en haar Auteur.

IV.

Het Leven van Rousseau.

Belangrijk is het te kennen de wortels van waar
uit het karakter van Rousseau opgroeide en de
oorsprong van zijn ideeën.

In het tijdperk der vervolgingen (1550) waren de
Rousseaus uit Frankrijk naar Genève gekomen.
Didier huwde er en was één der mannen, op
wie de partij van Calvin rekenen kon. In het
leven van Rousseau komt herhaaldelijk het ver-
schil tusschen de Franche en de Geneefse fa-
milietrekken uit. De Réfugiés waren veelal men-
schen van studie en aanzien, de landslieden waren
werkers, zuinig van aard, op het lichamelijke aan-
gelegd. Jean Jacques was uit een ruw geslacht.
Had hij niet de invloed van verschillende vrouwen
ondergaan en had hij niet zijn jeugd in het vrien-
delijk-schoone land van Savoye doorgebracht, hij
had het geheim niet gekend om het Franche
publiek te leiden en te verleiden. Zijn voorvaderen
hadden de moed gehad te breken met alles wat
hun aan het geboorteland bond en dit alles te
verlaten voor een vreemd land. De auteur van de
Emile en van het Contrat Social, boeken met een
samenleving zonder wortels in het bestaande, in
het historisch geworden, was de achterkleinzoon
van uit hun samenleven gerukte protestanten.

In de achttiende eeuw stond Savoye op het
hoogtepunt van zijn macht. Het was een uitge-
strekt land. Genève hoorde er toe, Turijn was er de
hoofdstad van. In dat Genève leefde Isaäk Rous-
seau, uurwerkmaker. Twee en dertig jaar oud,
huwde hij met de evenveel jaren tellende Suzanna
Bernard. Op het leven van beide viel nog al wat
aan te merken, maar zij was, door de opvoeding,
van haar oom, domine Bernard, ontvangen, een
beschaafde, alzijdig ontwikkelde vrouw. Wat er ge-
beurd is, de roman van haar jonge leven ken-
nen we niet. Maar de boeken wijzen uit, dat de
Kerkeraad zich met haar bezig heeft gehouden, onder
andere toen ze vermoed als boerinnetje naar de
schouwburg was geweest. En Isaäk Rousseau be-
hoorde evenals zij tot het jonge Genève. Ook
hij had een karakter, dat de vrije opvattingen
van zijn tijd deelde en genot en vrolijk leven
boven alles verkoos. De lust voor reizen zat hem
in het bloed. Een jaar nadat het huwelijk gesloten
was, trok hij naar Constantinopel. Als horloge-
maker, een aanzienlijk handwerk in die tijd, kon
hij er geld verdienen en vrijheid winnen. September
1711 kwam hij terug en 28 Juni 1712 werd Jean
Jacques geboren, volgens den medicus een zwak

kind met een opgezwollen hoofd en drie kiezen. Een
week later overleed de moeder, levenslang door
haar zoon hoog vereerd en betreurd.

Van 1712 tot 1722 is hij bij zijn vader en diens
zuster, tante Suson, thuis. Zijn vader laat zich
aan de opvoeding weinig gelegen liggen. Hij leefde
meer naar zijn lust dan naar beginsel, verwaar-
loosde de zijnen op schuldige manier en was toch
een beminnelijk man. Hij vreesde er niet voor
alleen zijn weg in den vreemde te gaan. Een
soort pionier. Zijn zoon zal ook in het rijk der
ideeën op hem gelijken. Tante meende het goed,
maar vond in haar zware taak — de kinderen
waren moeilijk te leiden — geen steun bij haar
broer. Jean Jacques' oudere broer werd een slecht
sujet en is als wrak op de levenszee spoorloos
vergaan. Met zijn jongste zoon, wiens verstand
vroegrijp ontwikkeld was, las de vader na het
avondeten, de romans van Frankrijks gouden eeuw.
Reeds toen oefende Jean Jacques op zijn omgeving
die persoonlijke aantrekkingskracht uit, die hem
in zijn verdere loopbaan zoo veel vrienden heeft
bezorgd.

De familiekring waarin hij opgroeide was klein,
de horizon was er beperkt. Zoo geheel anders,
dan in de verdorven kringen, waarin hij later
leven zou. Geen wonder, dat op de overpeinzingen
van zijn rijper leven, dit betrekkelijk onschuldig
leven der eerste jaren het stempel zette en hij
deze eenvoud een der voorwaarden van het levens-
geluk achtte.

Na de bibliotheek van Moeder, rijk aan romans,
uitgelezen te hebben, komen Tacitus, de levens van
Plutarchus vooral, de discours van Bossuet aan de
beurt. Als vader het druk heeft, leest de kleine
zoon hem er uit voor. En dan praten ze er
over. Ook over de rechten van den vrijen bur-
ger. Soms tot diep in de nacht. Hier liggen de
kiemen van zijn ideeën omtrent de volkssouverei-
niteit.

Rousseau had echter ook onaangename herin-
neringen aan deze vroegrijpheid. Zijn Emile zal
geen boek in handen krijgen, vóór hij twaalf jaar
is, of het zou de Robinson Crusoe moeten wezen,
een evangelie van het leven met de natuur en de
zich daaruit in alle eenvoud losworstelende cultuur.

Alleen op straat spelen mag hij niet. Als kind
van tamelijk gegoede familie mag hij slechts wan-
delen onder de hoede van een dienstmeisje.

Toen Jean Jacques tien jaar oud is, ontvlucht
vader Isaäk Genève om uit de handen der politie
te blijven. Het kind komt bij Oom Bernard, maar
deze wil in zijn leven van plezier niet door kin-
deren gehinderd worden en geeft zijn eigen zoontje
met den neef over aan Domine Lambercier en diens
zuster. De laatste stond niet te goeder naam en
faam bekend. En ook de domine werd in pamfletten
aangevallen. Niettemin had Jean Jacques er twee
goede jaren. Hij werd aan regel gewend en leer-
de er vrij wat. Maar de tijd van vorming was te
kort. De lichamelijke straf die hij er van Mlle
Lambercier nog al eens kreeg, bleef hem bij als
herinnering aan sexueele prikkeling.

Als twaalfjarige komt Jean Jacques in de leer,
hier en daar, en eindelijk bij een ruw en hard
meester. Daar groeit het mokkend verzet tegen
de maatschappelijke orde, die hem wel tot werken
verplicht, maar te weinig doet genieten. In 1728
ontvlucht hij zijn kring en eindigt dit tijdperk
door een jaar later in een Roomsche hospitiën
te Turijn van Protestant Roomsche te worden.

Met wat zakgeld stuurt men hem daar het leven
in. Nu wordt hij lakei en secretaris bij grafelijke
families. Hij ziet hier het leven nu reeds, maar
vooral later in Parijs, als een volop dienen der
zonde. Dat de hertoginnen en gravinnen naast
haar man een minnaar hebben, dat is een regel,
waarin men geen kwaad meer ziet, dat ze dien
minnaar bedriegen door nog een derde in hun
zondige zinnelijkheid er bij te nemen, nu ja, daar-
over wordt schande gesproken. Zulk een leven
schept een sfeer van leugen en bedrog. Rousseau,
die nog meer dan andere jeugdigen behoefte had
aan de opgroei in het rustig, degelijk gezin met
vaste beginselen, hij begint hier zijn donker leven.
De ingeschapen wet van goed en kwaad was in zijn
binnenste nimmer sterk geweest en de voorbeelden
om hem heen verzwakten het zwakke nog meer. Hij
maakt misbruik van vertrouwen, besteelt zijn mees-
ter, ook zijn meesters, en als de diefstal ontdekt
wordt belicht hij met zijn onschuldigste en aantrek-
kelijkste gezicht een dienaar, die hem niets dan
goed gedaan en trouw bewezen heeft. Zijn egoï-
stische aanleg komt tot volle ontwikkeling. Zijn lust
en zinnelijkheid wil hij tijden van geen banden
weten. Op dit zondig leven gaan we niet in.
Schuldbesef en berouw kent hij niet. Steeds laat
hij zichzelf zien als de verleide en nimmer als de
verleider. Madame de Warens, die begon als een
moeder voor hem te zijn, en die Rousseau steeds
„maman“ blijft noemen, wordt zijn minnares, la-
ter opgevolgd door vele anderen. Jaren lang leeft hij
buiten huwelijk als man en vrouw met Thérèse
Levasseur. Hun vijf kinderen brengt hij tegen haar
uitdrukkelijk verlangen naar het vondselingenhuis.
Het briefje en pand, dat later deze kinderen hun
terug zou kunnen geven, vernietigt hij. Wat daar-
bij nog het meest ergert, is de fijngesponnen rede-
neering om al dit kwaad als iets goeds voor te
stellen, is de schitterende stijl, die hij aanwendt